

NORSK KLIMATILPASNING OG BEREDSKAP – EN VARSLET KRISE?

Norges Røde Kors
Postboks 1, Grønland
0133 Oslo
Norge

E-post: post@redcross.no

Webadresse: www.rodekors.no

Forfatter: Cathrine Tranberg Hårsaker

Referanse: Røde Kors (2021) «Norsk klimatilpasning og beredskap – en varslet krise?»
Oslo: Røde Kors.

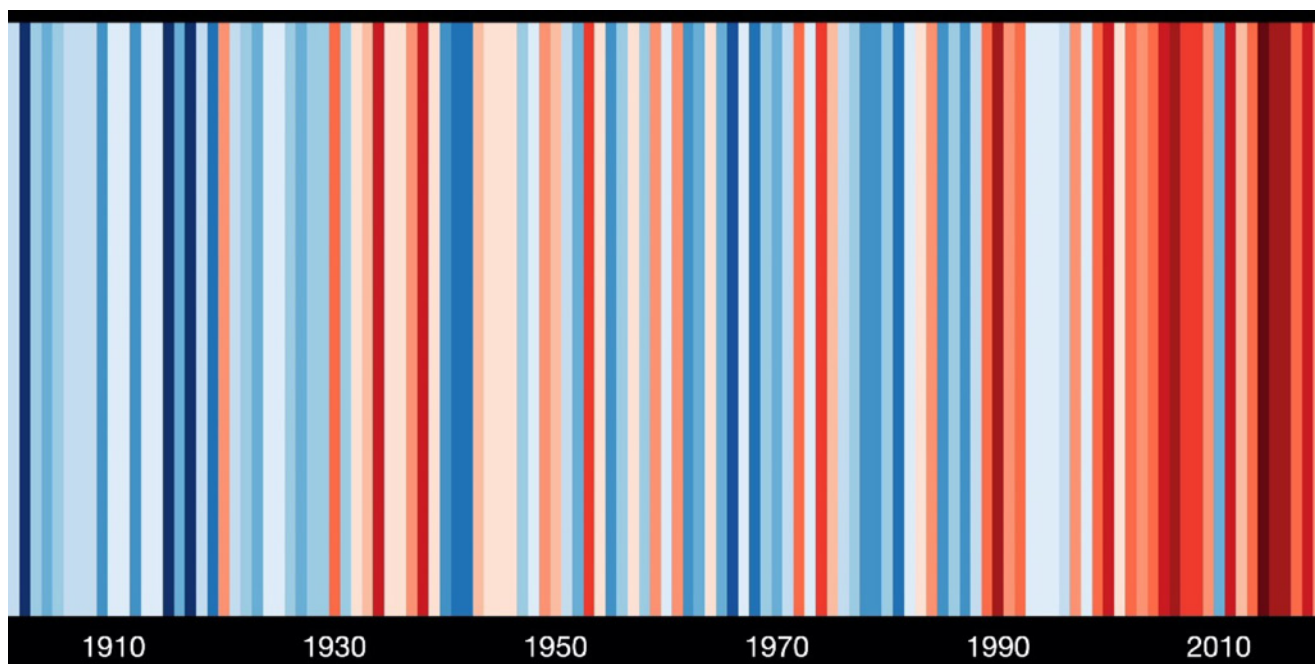
ISBN: 978-82-7250-218-7

Designet av: Wittusen & Jensen

Forsidebilde: Raset på Vassenden i Jølster. Foto: Henning Hellebust/Sogn og Fjordane Røde Kors

Illustrasjoner: Professor Ed Hawkins - <https://showyourstripes.info/> (side 3), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB (side 9).

NORSK KLIMATILPASNING OG BEREDSKAP – EN VARSLET KRISE?

Endring i årlige gjennomsnittstemperaturer i Norge siden 1900. Professor Ed Hawkins (University of Reading)
<https://showyourstripes.info/>

🔴 *Klimaendringene og konsekvensene av ekstremvær utfordrer samfunnssikkerheten på flere områder. Ekstreme værhendelser inntreffer hyppigere og med større kraft, og dette er en utvikling vi må forvente vil fortsette. Endringene i klima bidrar også til større uforutsigbarhet ved at det er vanskeligere enn før å si hvor hendelser vil treffe.*

– Cecilie Daae (daværende direktør i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB)
i DSBs *Analysen av krisescenarier 2019*.

1. Klimakrisens konsekvenser er her allerede

I Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) 2019-analyse av norske krisescenarier fremheves klimaendringene som en alvorlig utfordring mot samfunnssikkerheten i Norge.¹ Forskning viser at klimaendringenes konsekvenser allerede er her og at de vil bli stadig større.

Samtidig har håndteringen av koronapandemien vist at kunnskap om risiko ikke garanterer tilstrek-

kelig handling for å forebygge og sikre beredskap for alvorlige kriser. Røde Kors spør seg derfor: Gjør vi nok i dag for å forebygge klimakrisens konsekvenser nå og i fremtiden?

I dette notatet går vi gjennom tilgjengelig kunnskap og oppsummerer hva vi vet om lokal klimatilpasning og beredskap for ekstremværhendelser i Norge, og kommer med konkrete forslag til tiltak.

2. En endret hverdag

Klimaet har blitt varmere, våtere og villere. De siste tjue årene har ekstremvær og klimarelaterte katastrofer rammet 3,9 milliarder mennesker, og minst 510 000 mennesker har mistet livet i mer enn 6 600 ekstremværhendelser og klimarelaterte katastrofer.² I Norge forventes det innen år 2100 en økning i gjennomsnittlig årstemperatur på 4,5 °C og økt fare for naturhendelser som skred, stormflo og regnflom i store deler av landet dersom de høye klimagassutslippene fortsetter.³

En drastisk reduksjon i utslipp av klimagasser vil kunne begrense videre global temperaturøkning, men allerede i dag har vi nådd 1,1 grads temperaturøkning – og det merkes:

- Mer enn halvparten av kommunene som deltok i DSBs kommeundersøkelse i 2019 rapporterte at de har opplevd en eller flere alvorlige naturhendelser i løpet av de to foregående årene – hendelser som førte til skader på bebyggelse, avbrudd eller forstyrrelser i viktige samfunnsfunksjoner.⁴

- Norske forsikringsselskaper har de siste ti årene utbetalt litt over 30 milliarder kroner i erstatning for skader på bygg og innbo fra naturhendelser og vær. Statistikk fra disse utbetalingene viser at de største erstatningene har blitt utløst av nedbør i tettbygde strøk. Samtidig viser tallene en tydelig økning i hyppighet av jordskred og snøskred forårsaket av et våtere vær.⁵

Klimakrisens konsekvenser er her allerede. Hyppigere ekstremvær og langsiktige miljøendringer utfordrer både samfunnssikkerheten og lokal bærekraft. Klimatilpasning, overvåking av farer og gode systemer for værvarsling reduserer sannsynligheten for alvorlige konsekvenser av klimaendringene. Samtidig skaper klimaendringene mer uforutsigbarhet enn tidligere, og man må styrke lokal beredskap for å kunne håndtere de hendelsene som likevel oppstår. Kun en av fem nordmenn synes at Norge har god nok beredskap for disse hendelsene.⁶

1 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2019. «Analyser av krisescenarioer 2019.»

2 UNDRR & CRED. 2020. «Human cost of disasters. An overview of the last 20 years. 2000-2019.»

3 Hanssen-Bauer, I., E.J. Førland, I. Haddeland, H. Hisdal, S. Mayer og co-authors 2015. «Klima i Norge 2100.»

4 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2019. «Kommuneundersøkelsen 2019.»

5 Finans Norge. 2021. «Klimarapport 2021.»

6 Norges Røde Kors. 2020. «Norges klima og beredskap. Er vi forberedt?»

3. Vi har mer kunnskap enn før – men bruker den ikke godt nok

Effektiv klimatilpasning og beredskap krever kunnskap om hvordan klimaendringene treffer lokalt. I tråd med Stortingsmeldingen «Klimatilpasning i Norge» – den nasjonale strategien for klimatilpasning – har norske myndigheter det siste tiåret **satt set stort på å bygge opp og formidle kunnskap om klimaendringene.** Klimaframskrivninger har blitt gjort tilgjengelig i form av fylkesprofiler, framskrivninger av havstigning er gjort tilgjengelig via Kartverket, og DSBs nye kunnskapsbank⁷ sammenstiller informasjon fra det offentlige og forsikringsbransjen om risiko og sårbarhet for naturhendelser i norske fylker og kommuner. Mange av de større kommunene har også deltatt i fagnettverk for gjensidig læring. Disse tiltakene har gjort klimainformasjon tilgjengelig for beslutningstakere og fagpersoner på både nasjonalt og lokalt nivå.⁸

Det ser likevel ut som om den **forskningsbaserte kunnskapen om klimaendringenes konsekvenser ikke gjennomgående tas inn i kommunenes samfunnsplanlegging.** If og CICEROs spørreundersøkelse blant et stort utvalg kommuner i 2020⁹ viste at en av fire kommuner fremdeles ikke har gjort en vurdering av konsekvenser av klimaendringene i deres kommune. Av de kommunene som har gjennomført en slik vurdering, har et stort flertall gjort dette gjennom de lovpålagte risiko- og sårbarhetsanalysene (ROS) som også skal ligge til grunn for kommunens beredskapsarbeid. To tredjedeler av kommunene benyttet seg av fylkesprofilene i arbeidet med klimavurderingen. Likevel oppga 44 prosent at de ikke har lagt til grunn et spesifikt klimascenario, og kun 24 prosent hadde lagt til grunn scenarier med høye klimagassutslipp, til tross for føringer fra nasjonale myndigheter om at dette skal brukes.

DSBs kommuneundersøkelse har mer generelt vist at en av tre kommuners ROS-analyse ikke lever opp til kravene, og at koronakrisen har forsinket oppdateringen av analysene i mange kommuner.¹⁰

Det er også grunn til **bekymring for at kommunenes vurderinger ikke tar innover seg det fullstendige klimarisikobildet.** 33 prosent av kommunene meldte i 2018 til DSB at de kun til en viss grad har skaffet seg oversikt over *kritiske samfunnsfunksjoner* som kan være utsatt for naturhendelser.¹¹ Kun drøyt halvparten av kommunene i If og Ciceros undersøkelse har vurdert indirekte konsekvenser av klimaendringene, som konsekvenser for næringsliv, helsetjenester og lokalsamfunn ved trafikklammelser eller avbrudd i drift.¹² Etter å ha stilt spørsmål om kommunenes kartlegging av bebyggelse som er utsatt for naturfarer i sine kommuneundersøkelser to år på ra, konkluderte DSB med at en for stor andel av kommunene ikke har god nok oversikt.¹³ Dette understrekes av nye tall fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). På grunnlag av ny metodikk anslår NVE nå at det vil koste rundt 85 milliarder kroner å sikre norske bygg som er utsatt for skred i bratt terreng, flom, erosjon og kvikkleireskred¹⁴ – langt høyere enn det tidligere anslaget på nær 4 milliarder kroner, som baserte seg på kommunenes innmeldte behov.¹⁵

Ekstremværhendelser, havstigning og slitasje på kritisk infrastruktur øker også risikoen for utslipp av miljøgifter. Det er **uvisst om potensiale for miljøgiftutslipp tas med i kommunenes vurderinger av klimarisikobildet,** men analyse av norske og europeiske politiske dokumenter tyder på at dette er et område hvor forvaltningen ikke har nok kunnskap.¹⁶

7 Se [Klimaservicesenter](#), [Se havnivå i kart | Kartverket.no](#), og [DSB Kunnskapsbanken](#).

8 Se CICERO. 2020. «Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?» sammenlignet med Wang. 2018. «Klimatilpasning i kommunene – nasjonal spørreundersøkelse for KS.»

9 CICERO. 2020. «Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?»

10 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2021. «Kommuneundersøkelsen 2021.»

11 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2018. «Kommuneundersøkelsen 2018.»

12 CICERO. 2020. «Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?»

13 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2019. «Kommuneundersøkelsen 2019.»

14 Norges vassdrags- og energidirektorat. 2021. «Flom og skred – sikringsbehov for eksisterende bebyggelse.»

15 <https://www.nve.no/flaum-og-skred/sikrings-og-miljotiltak/oversikt-over-behov-for-flom-og-skred/sikringstiltak-sortert-pa-fylker-og-kommuner/?ref=mainmenu> – lastet ned 09.06.2021.

16 Kvamsås og Hønsi. 2017. «Kva veit forvaltninga om spreing av miljøgifter som følgje av klimaendringar?»

4. De mest klimautsatte kommunene har kommet lengst med klimatilpasning – men det krever politisk vilje

Klimaendringene endrer rammebetingelsene for alle sektorer og alle samfunnsfunksjoner, med stedsspesifikke variasjoner ut fra lokale naturfarer, sårbarhet i samfunnet, og kapasitet til å håndtere klimaendringenes konsekvenser. Det er derfor et viktig prinsipp i norsk klimatilpasning at den aktøren som har ansvaret for en oppgave eller funksjon som blir berørt av klimaendringer, også har ansvaret for klimatilpasningen. På bakgrunn av deres ansvar for samfunnsplanlegging i sitt geografiske område, deres beredskapsplikt, og deres rolle som myndighetsutøver etter en rekke lover er **kommunene derfor spesielt viktige klimatilpasningsaktører.**

Dersom man ser veien fra kartlegging til gjennomføring av klimatilpasningstiltak under ett, har norske kommuner i snitt forbedret seg de siste årene. Forbedringen er spesielt utpreget i risiko-kartlegging og tiltaksvurdering. **Over halvparten av kommunene i If og Ciceros 2020-undersøkelse hadde gjennomført tilpasningstiltak.** Kommunene som har erfart ekstremvær eller har tett bebyggelse – og dermed større sårbarhet for konsekvensene av mer intense nedbørshendelser – har kommet lengst.¹⁷

Siden mange klimarelaterte risikoer kan reduseres gjennom god arealplanlegging og robust bygningsmasse, er plan- og bygningsloven et sentralt verktøy i kommunenes arbeid for å ivareta samfunnsikkerheten i et røffere klima. Likevel **rapporterte færre enn halvparten av kommunene som deltok i DSBs kommuneundersøkelse i 2018 at de i stor grad tar hensyn til klimarelaterte endringer i sårbarhet og risiko i kommunal planlegging.**¹⁸ DSB uttrykte også i 2020 at kommu-

nene i for liten grad bruker plan- og bygningsloven som et aktivt virkemiddel for å ivareta samfunnsikkerheten.¹⁹ Fagpersoner i flere kommuner har uttrykt at vanskelige beslutninger om klimatilpasning ofte blir flyttet ned til detaljreguleringsnivå. De uttrykker ønske om større mulighet for å sende denne typen saker til NVE for vurdering²⁰ og stille tydeligere krav til private utbyggere.²¹

I motsetning til de fleste av våre vesteuropeiske naboland²² **mangler Norge en nasjonal plan for klimatilpasning** med spesifikke og målbare tiltak. Den nasjonale mangelen på konkretisering speiles på lokalt plan, hvor kun drøyt fire av ti kommuner har kartlagt ulike tiltaksmuligheter for klimatilpasning – og da oftest uten kostnadsberegning eller tidsplan.²³ Mens man har sett en økning i antall kommuner som gjennomfører tiltakskartlegging de siste årene, er det bekymringsverdig at de små og mellomstore kommunene i mindre grad har gjennomført dette enn de større kommunene.

Et gjennomgående funn i studier av kommunenes arbeid med klimatilpasning er at **mangel på ressurser, både finansiering og personale, samt tid er de største barrierene** for å gjennomføre klimatilpasningstiltak, spesielt for små og mellomstore kommuner.²⁴ Kun en av fire kommuner har benyttet statlige tilskuddsordninger for finansiering av klimatilpasningstiltak. Ordningene oppleves som nyttige, men krevende å søke på og følge opp.²⁵

Politisk forankring av klimatilpasning som prioritet er en avgjørende faktor for grad av lokal klimatilpasning. Blant de 122 kommunene som deltok i If og CICEROs spørreundersøkelse

17 CICERO. 2020. «Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?»

18 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2018. «Kommuneundersøkelsen 2018.»

19 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2020. «Kommuneundersøkelsen 2020.»

20 Hanssen. 2018. «Planlegging for risikosamfunnet: Hvordan fungerer flomsonekart med klimapåslag som kunnskapsoversettelse?»

21 CICERO. 2020. «Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?»

22 Se EEAs <https://climate-adapt.eea.europa.eu/countries-regions/countries>

23 CICERO. 2020. «Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?»

24 Se: CICERO. 2020. «Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?», Vestlandsforskning. 2019. «Kartlegging av erfaringer fra arbeidet med klimatilpasning i små og mellomstore kommuner.», Wang. 2018. «Klimatilpasning i kommunene – nasjonal spørreundersøkelse for KS.», og Andersen og Høgvold. 2015. «Klimatilpasning i Norge – fra forskning til praksis.»

25 CICERO. 2020. «Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?»

i 2020, fremgikk det at kommunene som hadde fattet kommune-/bystyrevedtak om klimatilpasning hadde kommet lengst – men en tredjedel av de deltakende kommunene manglet denne typen vedtak. Mangel på politisk vilje ble rapportert som

den tredje viktigste barrieren mot gjennomføring av tiltak. Mange fagpersoner etterspør kost-nytteanalyser av klimatilpasningstiltak²⁶ for å sikre denne viljen.

Tabell 1. NVEs middels kostnadsestimert for sikring av bygg i Norge på fylkesnivå²⁷

Fylke	Flom		Skred		Sum	
	Ant. bygg	Kostnad (mrd. NOK)	Ant. bygg	Kostnad (mrd. NOK)	Ant. bygg	Kostnad (mrd. NOK)
Agder	9 487	3,2	4 408	2,2	13 895	5,4
Innlandet	20 882	7,1	4 442	2,2	25 324	9,2
Møre og Romsdal	9 741	3,3	9 896	4,9	19 637	8,2
Nordland	7 447	2,5	8 205	4,0	15 652	6,5
Oslo	2 167	0,7	3 192	1,6	5 359	2,3
Rogaland	5 436	1,8	2 919	1,4	8 355	3,3
Troms og Finnmark	10 046	3,4	7 528	3,7	17 574	7,1
Trøndelag	14 495	4,9	9 460	4,6	23 955	9,5
Vestfold og Telemark	7 526	2,5	8 898	4,4	16 424	6,9
Vestland	12 222	4,1	19 419	9,5	31 641	13,7
Viken	16 912	5,7	15 852	7,8	32 764	13,5
Total	116 361	39,3	94 219	46,3	210 580	85,6

5. Klimasarbarhet er bakt inni samfunnet – og beredskapen er ikke sterk nok

En stor utfordring i møte med et mer krevende klima er ikke været som er eller vil komme, **men at norsk bebyggelse og infrastruktur er bygget for været som var.** Det anslås at 80 prosent av dagens bygningsmasse fremdeles vil stå i 2050, og et villere og våtere vær øker risikoen for skader og tap.²⁸ NVE (se tabell 1) anslår at det vil koste 85 milliarder kroner å sikre eksisterende bebyggelse mot flom- og skredfare.²⁹ Fagfolk som jobber med klimatilpasning på overordnet nivå etterlyser retningslinjer for klimatilpasning av eksisterende bygningsmasse og områder som er ferdig utbygd.³⁰

Norsk infrastruktur påvirkes allerede i dag av naturfarer. Rundt halvparten av feil og avbrudd

i kraftnettet er per i dag relatert til værforhold³¹, og stopp i avløp og tilbakeslag av avløpsvann er allerede den tredje viktigste årsaken til erstatningsutbetalinger etter værhendelser.³² Spesielt vann- og avløpssystemet er allerede preget av et betydelig vedlikeholdsetterslep som gjør det mer sårbart for klimakonsekvenser.³³ Klimarelatert slitasje, skader og svikt i strømmettet og vann- og avløpsanlegg vil ikke bare kunne skape flere avbrudd i det daglige, men øker også risikoen for følgehendelser i forbindelse med ekstremvær.

Mer enn halvparten av kommunene som deltok i DSBs kommeundersøkelse i 2019 rapporterte at de har opplevd en eller flere alvorlige naturhendelser

26 Lappegard Hauge, Flyen, Almås og Ebeltoft. 2017. «Klimatilpasning av bygninger og infrastruktur.»

27 Norges vassdrags- og energidirektorat. 2021. «Flom og skred – sikringsbehov for eksisterende bebyggelse.»

28 Det kongelige miljøverndepartement. 2013. «Meld. St. 33 (2012-2013). Klimatilpasning i Norge.»

29 Norges vassdrags- og energidirektorat. 2021. «Flom og skred – sikringsbehov for eksisterende bebyggelse.»

30 Lappegard Hauge, Flyen, Almås og Ebeltoft. 2017. «Klimatilpasning av bygninger og infrastruktur.»

31 Det kongelige miljøverndepartement. 2013. «Meld. St. 33 (2012-2013). Klimatilpasning i Norge.»

32 Finans Norge. 2021. «Klimarapport 2021.»

33 Det kongelige miljøverndepartement. 2013. «Meld. St. 33 (2012-2013). Klimatilpasning i Norge.»

i løpet av de to foregående årene. De rapporterte at disse hendelsene førte til skader på bebyggelse eller **avbrudd eller forstyrrelser i viktige samfunnsfunksjoner**. De vanligste følgene var svikt i fremkommelighet, forstyrrelser i energiforsyningen og tilgang til elektronisk kommunikasjon, og forstyrrelser i helse- og omsorgstjenester og oppfølging av særlig sårbare grupper.³⁴

DSBs kommuneundersøkelser har de siste årene vist en **positiv utvikling i kommunenes arbeid med samfunnssikkerhet og evne til å oppfylle sin kommunale beredskapsplikt, men de kommunale beredskapsplanene må i større grad kvalitetssikres³⁵ og følges opp med klare mål og oppdateringer.³⁶ Under halvparten av kommunenes beredskapsplaner lever opp til minimumskravene og kun 69 prosent har utarbeidet planer for oppfølging av samfunnssikkerhetsarbeidet.³⁷ Dette er spesielt viktig i et klima i endring, hvor forskning stadig gir oss bedre kunnskap om risikoene man står overfor og hvor ROS-analyser må oppdateres. Mangelen på finansering og personale til klimatilpasning³⁸ kan, som tidligere nevnt, være en grunn til at kommunene ikke er i stand til dette.**

Man kan også spørre seg om kommunene bruker de eksisterende personalressursene effektivt i arbeidet med å håndtere klimarisiko. Til tross for konkrete erfaringer med både natur- og følgehendelser, kobles kommunenes beredskapskoordinatorer i begrenset grad inn i arbeidet med klimatilpasning i arealplanleggingen.

I DSBs kommuneundersøkelse svarte 35 prosent at de i liten grad eller ikke i det hele tatt involveres; 30 prosent at de i noen grad involveres; og 34 prosent at beredskapskoordinator i stor grad involveres.³⁹

Til tross for investering i **kunnskap om naturfarer og klima mangler det fremdeles gode kart- og aksjonsstøtteverktøy for bruk i respons på blant annet naturfare-relaterte hendelser.**⁴⁰

Da det ble satt aksjonsledelse under leirraset i Gjerdrum fantes det ikke et felles verktøy på tvers av nødetatene, Røde Kors, Norsk Folkehjelp og NVE for å lede, koordinere og ha oversikt over innsatsen, mannskapene, kvikkleiresonene og området det ble jobbet i. Denne mangelen gjør aksjoner farligere, mindre effektive og kan svekke responsevnen og koordineringen mellom de ulike aktørene.⁴¹

Pandemien har fått konsekvenser for kommunenes beredskapsarbeid. DSBs kommuneundersøkelse for 2021⁴² viser at kommunene samarbeider mer om krisehåndtering enn tidligere, men flere kommuner oppga også at koronakrisen har forsinket deres arbeid med ROS-analyser og oppdatering av beredskapsplaner DSB direktør Elisabeth Aarsæther oppsummerer undersøkelsen slik; «*Mye av det planlagte beredskapsarbeidet i kommunen ble satt på vent det siste året, og erstattet av praktisk krisehåndtering knyttet til koronapandemien.*⁴³»

34 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2019. «Kommuneundersøkelsen 2019.»

35 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2021. «Kommuneundersøkelsen 2021.»

36 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2020. «Kommuneundersøkelsen 2020.»

37 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2021. «Kommuneundersøkelsen 2021.»

38 Se liste over referanser i fotnote 24.

39 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2018. «Kommuneundersøkelsen 2018.»

40 Hovedredningsentralen. 2021. «*Evaluering. Redningsaksjonen og den akutte krisehåndteringen under kvikkleireskredet på Gjerdrum.*»

41 Røde Kors. 2021. «*Digital aksjonsstøtte & Gjerdrum-hendelsen: en alvorlig mangel.*»

42 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2021. «Kommuneundersøkelsen 2021.»

43 DSB 2021 «[Kommunene samarbeider mer om krisehåndtering.](#)» Nyhetssak, DSB nettsider.

6. Røde Kors mener: Vi må gå fra analyse til handling

Nasjonale myndigheter har innen rammen av «Klimatilpasning i Norge» de siste ti årene gjort viktige kunnskaps- og kompetanseinvesteringer som har gjort det mulig for mange norske aktører å sette i gang sitt klimatilpasningsarbeid. Dessverre er det mange kommuner – spesielt de små og mellomstore – som ennå ikke er i stand til å omsette ROS-analyser og kartlegging til gjennomførte klimatilpasningstiltak, inkludert tilstrekkelig styrking av lokal beredskapskapasitet.

Vi vet at klimakrisen vil føre til hyppigere og mer intenst ekstremvær og øke faren for liv, helse og velstand også i Norge. Likevel rapporterer nesten halvparten av kommunene at de ikke har kommet så langt som å faktisk gjennomføre klimatilpasningstiltak.

Rammebetingelsene for lokal klimatilpasning må styrkes for å sikre at alle landets kommuner kan ta skrittet fra analyse til handling for

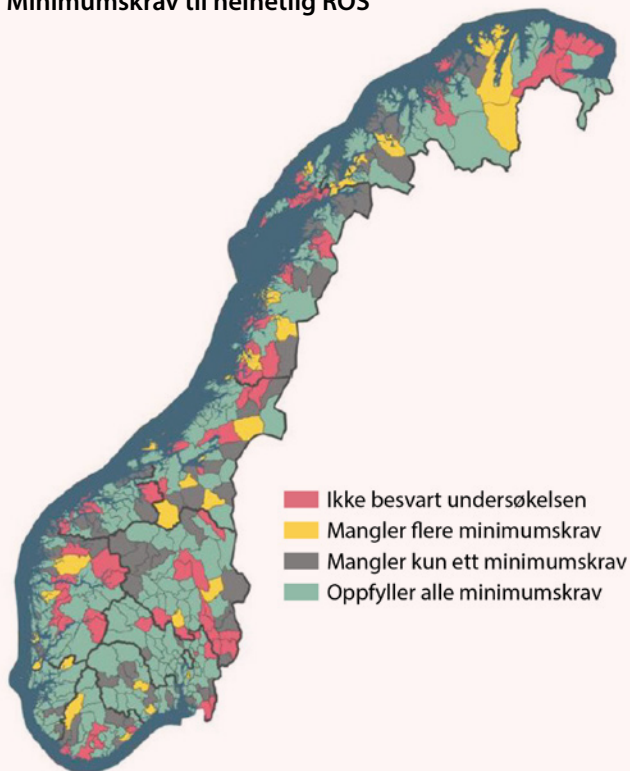
klimatilpasning, inkludert styrking av lokal beredskap for ekstremvær og følgerhendelser.

Pandemihåndteringen har det siste året kommet som en ekstra belastning på toppen av ressursutfordringene som kommunene allerede opplever i arbeidet med klimatilpasning og helhetlig beredskapsarbeid.

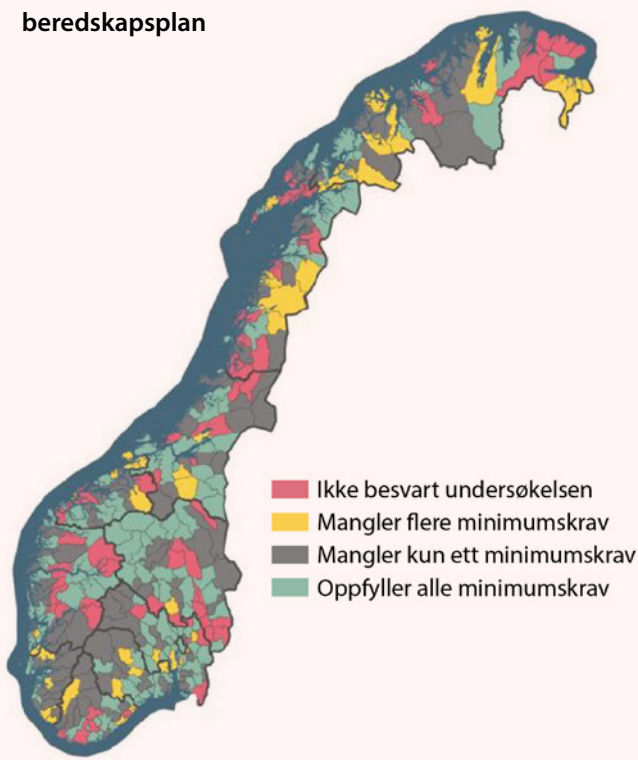
Kartene nedenfor er hentet fra DSBs Kommuneundersøkelse for 2021 og viser hvilke kommuner som ikke oppfyller alle minimumskrav til ROS-analyser og kommunal beredskapsplan (se side 3 og 6). I Kommuneundersøkelsen har flere kommuner trukket frem at koronakrisen har forsinket revidering av ROS-analysen og beredskapsplanen.⁴⁴

Røde Kors er bekymret for at pandemien har fått konsekvenser for kommunenes beredskapsarbeid og klimatilpasning.

Minimumskrav til helhetlig ROS

Minimumskrav til overordnet beredskapsplan

44 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap DSB. 2021. «Kommuneundersøkelsen 2021.»

NASJONALE MYNDIGHETER BØR:

- Fremme stortingsmelding om **en nasjonal klimatilpasningsplan**. Klimatilpasningsplanen må ta høyde for vedlikeholdsetterslepet i kritisk infrastruktur, og følges opp med tilstrekkelig finansiering. I tråd med bærekraftsmål 13.3 bør denne planen også styrke satsningen på kunnskapsheving om personlig beredskap og hva husstander og næringsliv kan gjøre for å forebygge konsekvenser av ekstremvær på egen eiendom.
- Øke **støtten til klimatilpasningsarbeid via statsbudsjettet**, spesielt tiltak rettet mot små og mellomstore kommuner. Behovet for flere ansattressurser til å følge opp beredskaps- og klimatilpasningsarbeid er prekært, og øremerkede tilskudd bør vurderes. Tilstrekkelig finansiering av NVEs klimatilpasningstiltak og rolle som tilrettelegger av samarbeid på tvers må sikres.
- Styrke den **kommunale beredskapen for ekstremvær og følgerhendelser**, inkludert forebyggende arbeid, økt øvingsfrekvens, og inngåelse av samarbeidsavtaler med frivillige beredskapsorganisasjoner. Nasjonale myndigheter bør ta et særlig ansvar for å øke øvingsfrekvensen for klimarelaterte beredskapshendelser som vi vet vil komme.
- Etablere et **felles digitalt aksjonsstøtteverktøy som alle redningsaktører kan bruke**. Robuste samhandlingsverktøy er kritisk viktige for å redde liv, redusere skadeomfang og sikre trygghet for redningsmannskap i et mer uforutsigbart klima. Røde Kors har under respons på kvikkleireskredet i Gjerdrum, evakueringen fra Viking Sky og ved ras og snøskred sett behovet for et slik system.
- Opprettholde investering **i forskning og formidling av kunnskap om naturfarer, klimaendringene og klimatilpasning til beslutningstakere på alle nivåer**. Det bør i tillegg investeres i tiltak som øker bruk av ROS- og kost-nytte-analyser i kommunale planprosesser.

KLIMATILPASNING I NORGE – BAKGRUNN FOR RØDE KORS' ENGASJEMENT

Røde Kors er en beredskapsorganisasjon. Vi er til stede i lokalsamfunn over hele landet – før, under og etter kriser. Sammen med Norsk Folkehjelp ble Røde Kors fremhevet som organisasjon med særlig kompetanse og beredskap ved naturhendelser i Stortingsmeldingen «Klimatilpasning i Norge» – Norges klimatilpasningsstrategi.

Den norske beredskapen er et samvirke mellom offentlige etater og frivillige organisasjoner. I dette samvirket stiller de frivillige beredskapsorganisasjonene mannskap og ressurser til rådighet for redningsoppdrag, leteaksjoner og annen støtte over hele landet. Som Norges største frivillige beredskapsorganisasjon er Røde Kors til stede over hele landet, med 380 lokalforeninger og 300 hjelpekorps. Røde Kors har lokale samarbeidsavtaler om beredskap med over 235 kommuner.

Som beredskapsorganisasjon jobber Røde Kors for å redde liv lokalt ved å ta del i beredskap og respons på kriser, og ved å øke kunnskap om beredskap og førstehjelp i befolkningen. Dette arbeidet bidrar til målsetninger under bærekraftsmål 11 og 13 om å styrke samfunnets evne til å stå imot klimarelaterte farer og å styrke befolkningens evne til å tilpasse seg klimaendringene:

Bærekraftsmål 11.5)

Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon i antall dødsfall og antall personer som rammes av katastrofer, inkludert vannrelaterte katastrofer, og i betydelig grad minske de direkte økonomiske tapene i verdens samlede bruttonasjonalprodukt som følge av slike katastrofer, med vekt på å beskytte fattige og personer i utsatte situasjoner.

Bærekraftsmål 13.1)

Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land.

Bærekraftsmål 13.3)

Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette.